
Smajo Šabić *¹

PRAVNE POSLJEDIĆE PASIVNOG DRŽANJA TUŽENOG NAKON PODNOŠENJA TUŽBE SA POSEBNIM OSVRTOM NA ZAKONSKA RJEŠENJA U BOSNI I HERCEGOVINI

Sažetak

Autor, kroz ovaj rad, naučno istražuje postojeći način uređenja pravnog položaja parničnih stranaka u toku parničnog postupka nakon podnošenja tužbe. Poseban osvrt naučnog istraživanja usmjeren je na istraživanje pravnog položaja tuženog nakon podnošenja tužbe, te pravne posljedice pasivnog držanja tuženog. Također kroz ovaj rad je naučno istražen i odgovarajući model i način uređenja pravnog položaja tuženog nakon podnošenja tužbe u slučajevima kada tuženi ostaje pasivan ne upuštajući se u parnicu, dostavljanjem odgovora na tužbu, niti uzima učešće u kasnjem toku parničnog postupka. Obzirom da postojeća zakonska rješenja u Bosni i Hercegovini različito uređuju posljedice pasivnog držanja tuženog u toku parničnog postupka, u tom smislu naučno je istražen postojeći način uređenja toka parničnog postupka kod pasivnog držanja tuženog nakon podnošenja tužbe, kako u Bosni i Hercegovini, tako i uporedno pravnim sistemima, te su predložena određena rješenja koja se temelje na jedinstvenom načinu uređenja pravnog položaja tuženog koji se pasivno drži u toku parničnog postupka, uvažavajući pri tom načelo afirmativne litiskontestacije, koje načelo je prihvaćeno u parničnim postupcima u Bosni i Hercegovini.

Ključne riječi: tužba, podnošenje tužbe, pravni položaj parničnih stranaka, pasivnost tuženog, odgovor na tužbu

1. Uvod

Svako lice, ukoliko smatra da su mu povrijeđena određena subjektivna građanska prava, može u sudskom postupku izraziti svoju volju, u cilju pravne zaštite istih. Tu pravnu zaštitu ostvaruje podnošenjem tužbe protiv lica koje ugrožava njegova subjektivna prava. U navedenoj pravnoj situaciji do izražaja dolazi načelo dispozitivnosti, što podrazumijeva da do pokretanja parničnog

¹ Dr.sc, sudija Općinskog suda u Zenici.

postupka dolazi isključivo voljom stranke čija su prava povrijeđena „*nemo iudex sine actore*“. Pored značaja pravnog položaja tužitelja, posebno značajnim za naučno istraživanje nameće se potreba za istraživanjem pravnog položaja tuženog kao pretpostavljenog uzročnika povrijeđenih građanskih prava. Pravni položaj tuženog je posebno značajan za naučno istraživanje iz razloga što kod pokretanja parničnog postupka volja tuženog kao parnične stranke je u cijelosti isključena, na način da se protiv određenog građanina u ulozi tuženog pokreće i vodi parnični postupak, a da prethodno taj isti građanin - budući tuženi, svojom voljom uopće ne može utjecati da li će ili ne, protiv istog, biti pokrenut parnični postupak.

Parnični postupak, počev od podnošenja tužbe pa do njegovog okončanja, predstavlja jedan veoma složen sudski postupak. Ta složenost se ogleda u zakonom propisanim, specifičnim pravilima i procedurama na osnovu kojih parnične stranke disponiraju tužbenim zahtjevom. Upravo navedene specifičnosti zahtjevaju temeljito istraživanje pravnog položaja parničnih stranaka u pogledu njihovih prava i obaveza u pojedinim stadijima parničnog postupka, koja u konačnici utječe na način disponiranja tužbenim zahtjevom. U daljem dijelu rada akcenat naučnog istraživanja usmjeren je na istraživanje načina uređenja pravnog položaja tuženog nakon podnošenja tužbe, te pravnih posljedica pasivnog držanja tuženog u situaciji kada tužitelj predlaže donošenje presude zbog propuštanja, te pravnog položaja tuženog nakon podnošenja tužbe kojom tužitelj nije predložio donošenje presude zbog propuštanja u parničnim postupcima u Bosni Hercegovini

2. Pravni položaj tuženog nakon podnošenja tužbe

Kao što je istaknuto u uvodnom dijelu izlaganja, parnični postupak pokreće se tužbom i to isključivo voljom subjekta građansko pravnog odnosa, koji smatra da je njegovo subjektivno građansko pravo povrijeđeno ili oduzeto. Obzirom da je volja suprotne parnične strane, to jest tuženog u pogledu podnošenja tužbe isključena, veoma važno je pitanje, kako je uređen pravni položaj tuženog u toku parničnog postupka. Tuženi kao parnična stranka nakon podnošenja tužbe ima mogućnost da uzme aktivno učešće u toku parničnog postupka s ciljem osporavanja tužbenog zahtjeva, radi zaštite svojih građanskih subjektivnih prava. U tom slučaju ukoliko se tuženi upusti u tok postupka, radi osporavanja tužbenog zahtjeva, ima na raspolaganju procesnopravna sredstva kojim može odmah u odgovoru na tužbu osporiti tužbeni zahtjev tužitelja kao neosnovan. U daljem toku parničnog postupka tuženi koristi raspoloživa procesna prava s ciljem dokazivanja neosnovanosti tužbenog zahtjeva, ili bolje rečeno s ciljem odbijanja napada na njegova postojeća subjektivna građanska prava. Sredstva odbrane kojim tuženi već u odgovoru pobija tužbu, mogu da ukazuju na nedopuštenost tužbe,

PRAVNE POSLJEDICE PASIVNOG DRŽANJA TUŽENOG
NAKON PODNOŠENJA TUŽBE SA POSEBNIM OSVRTOM NA ZAKONSKA RJEŠENJA
U BOSNI I HERCEGOVINI

neosnovanost tužbenog zahtjeva, ili na smetnje koje stoje na putu odlučivanja o predmetu spora koje postoje, a iz tužbe se ne vide (ili se čak vide ali ih sud nije zapazio) ili tuženi, nasuprot navodima tužbe, iznosi činjenice i nudi dokaze o tome da tužbeni zahtjev nema svoga osnova u zakonu.²

Pored aktivnog odnosa i držanja tuženog nakon podnošenja tužbe u toku parničnog postupka, nisu rijetki slučajevi da tuženi nakon podnošenja tužbe ostaje pasivan na način da uopće ne uzima učešće u toku parničnog postupka, tako što propušta mogućnost dostavljanja odgovora na tužbu ili propušta učešće u daljem toku parničnog postupka. Upravo se ovdje javlja dilema, na koji način urediti pravni položaj tuženog u situaciji kada nakon podnošenja tužbe, tuženi ostaje pasivan i ne uzima bilo kakvo učešće u toku parničnog postupka.

3. Držanje tuženog nakon dostavljanja tužbe na odgovor

U postupku prethodnog ispitivanja tužbe, sud je dužan utvrditi da li je tužba dovoljno razumljiva, da li sadrži sve potrebne elemente propisane zakonom o parničnom postupku³, da je kao takva potpuna i da ne postoje smetnje za dalje vođenje parničnog postupka.⁴ Nakon što utvrdi da je tužba potpuna, sud će tako podnesenu tužbu dostaviti suprotnoj strani - tuženom radi dostavljanja eventualnog odgovora na tužbu.⁵ Momentom dostavljanja tužbe na odgovor tuženom, parnica počinje teći kao procesno pravni odnos.⁶ Odgovor na tužbu je prva procesna radnja koju poduzima tuženi, kojom izražava svoj stav o tužbi i tužbenom zahtjevu, te na taj način opredjeljuje dalji tok parničnog postupka i pravni položaj, kao parnične stranke, u toku postupka. Tuženi u odgovoru na tužbu može ukazati na procesne nedostatke od kojih zavisi dopustivost tužbe, te izraziti svoj stav prema tužbenom zahtjevu bilo da ga osporava ili priznaje. Dostavom tužbe na odgovor tuženom, dolazi do izražaja načelo kontradiktornosti kao jedno od osnovnih načela parničnog postupka, koje podrazumijeva pravilo saslušanja parničnih stranaka, sadržano u staroj pravnoj izreci *audiatur et altera pars- neka se čuje i druga strana*. Ovaj princip teži osiguranju ravnopravnosti

² V. Rajović/M. Živanović/R. Momčilović, *Gradiško procesno pravo*, Pravni fakultet u Banja Luci, Banja Luka 2001., 25.

³ Član 53 Zakona o parničnom postupku – ZPP FBiH, „Službene novine FBiH“, br. 73/05, 19/06, 98/15; Član 53 Zakona o parničnom postupku Republike Srpske – ZPP R Srpske “Službeni glasnik Republike Srpske”, br. 58/2003, 85/2003, 74/2005, 63/2007, 105/2008 ; Član 152 Zakon o parničnom postupku brčko Distrikta- ZPP BD, “Sl. glasnik Brčko distrikta BiH”, br. 28/2018 odluka US, 45/2009 - odluka US, 49/2009 i 61/2013)

⁴ Član 67. ZPP-a FBiH

⁵ B. Čalija /S. Omanović, *Gradiško procesno pravo*, Pravni fakultet Univerziteta u Sarajevu, 2000., 202.

⁶ *Ibid.*

stranaka pred sudom i obezbjeđenju pribavljanja procesnog materijala od obje stranke.⁷ Smisao dostave tužbe na odgovor nije da tuženi po svaku cijenu obavezno odgovori na tužbu kako bi se postupak mogao nastaviti, nego naprotiv, da tuženi nakon što primi tužbu sa dokazima, razmotri tužbene navode, tužbeni zahtjev i dokaze, te procijeni konkretnu svrshodnost osporavanja tako postavljenog tužbenog zahtjeva, te analizira svoj položaj i interes za dalje parničenje koje se nastavlja ukoliko dostavi odgovor na tužbu kojim će osporiti tužbeni zahtjev.⁸ U tom smislu tuženi nakon dostave tužbe na odgovor ima mogućnost da bez daljeg raspravljanja prizna tužbeni zahtjev ili da ospori kao neosnovan tužbeni zahtjev. Tuženi u toj fazi postupka ima i mogućnost da se ne očituje po tako dostavljenoj tužbi, odnosno da ostane pasivan.

3.1. Aktivno držanje tuženog nakon dostavljanja tužbe na odgovor

Dostava tužbe tuženom na odgovor je obavezna procesna radnja suda, međutim, uz dostavu tužbe, traženje odgovora na tužbu nije uvijek bila dužnost suda, niti je dostava odgovora bila dužnost tuženog.⁹ U periodu važenja Zakona o parničnom postupku počev od 1957. godine¹⁰, nije postojala dužnost tuženog na dostavljanje odgovora na tužbu, niti je propuštanje tuženog da dostavi odgovor na tužbu bilo sankcionisano donošenjem presude zbog propuštanja, kako je to propisano trenutno važećim Zakonima o parničnom postupku u Bosni i Hercegovini.

Očitovanje tuženog po dostavljenoj tužbi u pravilu može se odvijati u tri pravca i to u pravcu njegovog priznanja tužbenog zahtjeva, nakon čega će sud bez daljeg raspravljanja donijeti presudu na osnovu priznanja. Tuženi također može osporiti tužbu i tužbeni zahtjev zbog procesnih nedostatka koji predstavljaju smetnju za dalje vođenje postupka ili zbog nedostataka u pogledu obaveznih elemenata tužbe, te tražiti od suda da tužitelju vrati tužbu na uređenje, odnosno da tako neurednu tužbu odbaci. Također, tuženi može osporiti tužbeni zahtjev zahtijevajući od suda da nakon provedenog postupka, presudom, isti odbije kao neosnovan.¹¹

U situaciji kada tuženi osporava tužbeni zahtjev kao neosnovan, isti zauzima aktivnu ulogu u toku parničnog postupka, s ciljem dokazivanja neosnovanim

⁷ M. Cimirotić, „Odgovor na tužbu dužnost ili pravo od prijema ili dostave tužbe“, *Anali Pravnog fakulteta u Zenici*, broj 6, 2010, 150.

⁸ *Ibid.*, 171.

⁹ *Ibid.*, 176.

¹⁰ Zakon o parničnom postupku Federativne narodne Republike Jugoslavije broj 4 od 23.01.1957. godine

¹¹ Član 71. stav 1. ZPP-a FBiH

PRAVNE POSLJEDICE PASIVNOG DRŽANJA TUŽENOG
NAKON PODNOŠENJA TUŽBE SA POSEBNIM OSVRTOM NA ZAKONSKA RJEŠENJA
U BOSNI I HERCEGOVINI

činjeničnih navoda na kojim se temelji tužbeni zahtjev, te samim tim dokazivanja i neosnovanim tužbenog zahtjeva. Već u odgovoru na tužbu tuženi će navesti razloge iz kojih osporava kao neosnovan tužbeni zahtjev, činjenice na kojim zasniva svoje navode, te dokaze kojim se utvrđuju te činjenice.¹² Dostavljanje odgovora na tužbu od strane tuženog ima se posmatrati kao isključivo diskreciono pravo i mogućnost tuženog, ali ne i obaveza takvog postupanja. U slučaju nedostavljanja odgovora na tužbu od strane tuženog, pravne posljedice po tuženog u skladu sa postojećim zakonskim rješenjima kakva su u Bosni i Hercegovini, zavise isključivo od dispozicije tužitelja, da li je u podnesenoj tužbi predložio donošenje presude zbog propuštanja u slučaju da tuženi u ostavljenom roku ne dostavi odgovor na tužbu.

3.2. Pasivno držanje tuženog nakon dostavljanja tužbe na odgovor

Pasivno držanje tuženog nakon dostavljanja tužbe na odgovor postoji kada tuženi propusti, u zakonom ostavljenom roku, dostaviti odgovor na tužbu, te na taj način upustiti se u dalji tok parničnog postupka. Do propuštanja tuženog da dostavi odgovor na tužbu može doći zbog nepažnje tuženog, koji nakon prijema tužbe na odgovor, je zaboravio dostaviti odgovor na tužbu. Drugi mogući razlog propuštanja tuženog da dostavi odgovor na tužbu moguće je kao posljedica pravne neukosti tuženog, što podrazumijeva da tuženi zbog nepoznavanja prava, te zakonom propisanih pravila i procedura, nije svjestan značaja podnesene tužbe, niti njenog pravnog dejstva kao i pravnih posljedica u slučaju propuštanja da u ostavljenom roku dostavi odgovor na tužbu. Treći mogući razlog pasivnog držanja tuženog postoji kada tuženi, iako svjestan pravnih posljedica nedostavljanja odgovora na tužbu, jer ne želi da uzme učešće u toku parničnog postupka, niti koristi dopuštena procesno pravna sredstva radi osporavanja tužbenog zahtjeva.¹³ U konkretnom slučaju tuženi, iako svjestan pravnih posljedica njegovog pasivnog odnosa prema tužbi i postavljenom tužbenom zahtjevu, ne želi dostaviti odgovor na tužbu niti uopće učestvovati u toku parničnog postupka radi osporavanja tužbenog zahtjeva.

Pitanje dostavljanja odgovora na tužbu, jeste isključivo diskreciono pravo tuženog, ali ne i obaveza, međutim propuštanje tuženog da dostavi odgovor na tužbu, u određenim slučajevima za sobom povlači određene pravne posljedice, koje zavise isključivo od dispozicije tužitelja, u smislu da li je tužitelj, tako podnesenom tužbom, predložio donošenje presude zbog propuštanja u slučaju da tuženi u ostavljenom roku ne dostavi odgovor na tužbu ili je takvu mogućnost načina rješenja spora tužitelj izostavio, od čije volje zavisi dalje postupanje suda

¹² Član 71. stav 2. ZPP-a FBiH

¹³ S. Šabić., „Pravni položaj parničnih stranaka u toku parničnog postupka“, doktorska disertacija, Pravni fakultet Univerziteta u Zenici, 2018. str.15

pa samim time i eventualni tok parničnog postupka kao i način rješenja parničnog spora.

4. Pravne posljedice pasivnog držanja tuženog kada je tužitelj predložio donošenje presude zbog propuštanja

U slučaju pasivnog držanja tuženog, koje se ogleda u propuštanju mogućnosti dostavljanja odgovora na tužbu, pod uvjetom da je tužitelj u tužbi predložio donošenje presude zbog propuštanja, sud će u skladu sa postojećim odredbama Zakona o parničnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine donijeti presudu kojom se usvaja tužbeni zahtjev tužitelja (presudu zbog propuštanja).¹⁴ Slično zakonsko rješenje propisano je i Zakonom o parničnom postupku Republike Srpske¹⁵, kao i Zakonom o parničnom postupku Brčko Distrikta.¹⁶ Teza o saglasnosti tuženika s navodima tužitelja predstavlja samo zakonsku presumpciju.¹⁷ Zakonska pretpostavka donošenja presude zbog propuštanja podrazumijeva da je tuženom uredno dostavljena tužba u kojoj je tužilac predložio donošenje presude zbog propuštanja, te da tuženi nije u zakonom ostavljenom roku dostavio pismeni odgovor na tužbu, u tom slučaju sud će donijeti presudu kojom se usvaja tužbeni zahtjev (presuda zbog propuštanja), osim ako je tužbeni zahtjev očigledno neosnovan. Ta zakonska presumpcija, o saglasnosti tuženog sa navodima tužitelja, manifestuje se kroz odsutnost osporavanja tužbe i navoda iz tužbe, što se ima shvatiti kao prešutno priznanje tužiteljevih navoda samo ako nema sumnje da je ponašanje tuženika rezultat svijesti da će njegova neaktivnost biti tako protumačena, a u pravilu i želje da tako bude protumačena.¹⁸

U situaciji kada tuženi propusti dostaviti odgovor na tužbu, te na taj način ostane pasivan, u skladu sa postojećim zakonskim rješenjima u Bosni i Hercegovini, sud će tvrdnje i dokaze kako ih tužitelj navodi u tužbi prihvati kao istinitem, te donijeti presudu zbog propuštanja. U tom slučaju sud donosi odluku bez kontradiktorne rasprave parničnih stranaka, a sve na osnovu dispozitivnih radnji samih stranaka, među ostalim i na temelju presumpcije da neopravdano pasivna stranka priznaje činjenične navode što ih je iznijela suprotna strana.¹⁹ U građanskom procesnom pravu kada se pasivno držanje tuženog smatra priznanjem činjenica u tom slučaju važi pravni princip afirmativne litiskontestacije, što

¹⁴ Član 182. ZPP-a FBiH

¹⁵ Član 182 ZPP-a R Srpske

¹⁶ Član 306 ZPP-a BD.

¹⁷ J. Čizmić, „Presuda zbog ogluhe – Nova presuda u Hrvatskom parničnom postupku“, *Hrvatska pravna revija*, godina 2003, broj 9, 91.

¹⁸ *Ibid*.

¹⁹ S. Zuglia, *Građanski parnični postupak FNRJ*, 1957 , 441.

PRAVNE POSLJEDICE PASIVNOG DRŽANJA TUŽENOG
NAKON PODNOŠENJA TUŽBE SA POSEBNIM OSVRTOM NA ZAKONSKA RJEŠENJA
U BOSNI I HERCEGOVINI

podrazumijeva „ko čuti smatra se da priznaje (*qui tacet consenti re videtur*)“.²⁰ U konkretnom slučaju polazi se od prepostavke da tuženi svojom pasivnošću priznaje po sebe nepovoljne činjenice koje je naveo tužilac i na kojima zasniva svoj tužbeni zahtjev.²¹ Donošenje presude zbog propuštanja ne negira primjenu načela kontradiktornosti jer je tuženom pružena mogućnost da aktivno učestvuje u parnici, a upravo činjenica da je tuženi izabrao da ostane pasivan opravdava mogućnost donošenja presude zbog propuštanja. Ovdje se radi o fikciji priznanja činjenica navedenih u tužbi i sud postupa kao da tuženi priznaje činjenične navode tužioca.²²

U situaciji kada su činjenice iz tužbe na kojim se temelji tužbeni zahtjev u očiglednoj protivnosti sa dokazima ili sa činjenicama koje su opće poznate, sud će bez daljeg vođenja postupka donijeti presudu kojom se odbija tužbeni zahtjev kao neosnovan.²³ Samo u tom slučaju sud će odstupiti od navedenog pravila koje propisuje donošenje presude zbog propuštanja, iako je njeno donošenje zahtijevao tužitelj, a tuženi je bio pasivan, odnosno nije dostavio odgovor na tužbu. Prepostavka očigledne neosnovanosti tužbenog zahtjeva je da je tužbeni zahtjev protivan činjenicama navedenim u tužbi, da su u činjenice na kojima se temelji tužbeni zahtjev u očiglednoj protivnosti sa dokazima koje je sam tužilac predložio ili s činjenicama koje su općepoznate. Također sud neće donijeti presudu zbog propuštanja ukoliko se radi o zahtjevu ili dijelu zahtjeva kojim stranke ne mogu raspolagati.²⁴

U svakodnevnoj praksi prisutni su slučajevi da u postupcima, nakon što sud dostavi tužbu na odgovor tuženom, a tuženi u zakonom propisanom roku ne dostavi odgovor na tužbu, dok je pri tom tužitelj zahtijevao donošenje presude zbog propuštanja, sudovi postupaju na način da zanemaruju pasivnost tuženog, kao i zakonske odredbe koje u tom slučaju propisuju donošenje presude zbog propuštanja, te se upuštaju u raspravljanje i suđenje, provodeći postupak i na kraju donoseći meritornu odluku. Razlog zašto sudovi postupaju na takav

²⁰ Prema načelu *afirmativne litiskontestacije* presumira se da pasivni tuženi priznaje istinitost navoda u tužbi, a urednim dostavljanjem tužbe tuženom pružena je mogućnost tuženom da se upozna sa činjenicama na kojim tužitelj zasniva svoj tužbeni zahtjev te mu je na taj način pružena mogućnost da se o tim činjenicama izjasni, pa u situaciji kada tuženi nakon što se upozna sa tim činjenicama ostane i dalje pasivan ima se smatrati da tim svojim pasivnim držanjem priznaje tužbeni zahtjev tužitelja. Više o tome : B. Poznić, „Povodom odredaba Zakona o parničnom postupku o priznanju činjenica“, *Zbornik Pravnog fakulteta*, Zagreb, 1960, broj 3-4 , 145

²¹ M. Živanović, „Presuda zbog propuštanja“, *Zbornik radova aktuelnosti građanskog i trgovačkog zakonodavstva i pravne prakse*, broj 2, Mostar, 2004, . 251.

²² *Ibid.*

²³ Tužbeni zahtjev je očigledno neosnovan ukoliko bi tužitelj zahtijevao povrat individualno određene stvari – nekretnine pozivajući se na priloženi ugovor kao dokaz, iz kojeg se veoma lako može zaključiti da priloženi ugovor nije sačinjen u zakonom propisanoj formi.

²⁴ Član 182. ZPP FBiH

način najčešće leži u činjenici što u konkretnim slučajevima postupajuće sudije prilikom odlučivanja o zahtjevu za donošenjem presude zbog propuštanja, bave se dilemom da li je tužbeni zahtjev osnovan ili nije. Obzirom da se u toj fazi postupka, u većini predmeta, ne može sa sigurnošću govoriti o osnovanosti tužbenog zahtjeva, pogotovo ukoliko se radi o predmetima raspravljanja u kojima je potrebno provesti određena vještačenja, pojedine sudije u takvim situacijama postupaju na način da u potpunosti zanemaruju pasivno držanje tuženog koje se ima smatrati kao vrsta njegovog prečutnog priznanja tužbenog zahtjeva, te u takvim situacijama zakazuju pripremno ročište radi utvrđivanja činjeničnog stanja, te meritornog odlučivanja. Takav način postupanja je suprotan zakonskim rješenjima u BiH koja se temelje na načelu afirmativne litiskontestacije, koja propisuju donošenje presude zbog propuštanja u slučaju pasivnog držanja tuženog prema tužbenom zahtjevu. Također, takav način postupanja je suprotan krajnjem cilju i namjeri koja se želi postići ovakvim zakonskim rješenjem. U skladu sa postojećim zakonskim odredbama zakonodavac je želio sankcionisati pasivnost tuženog u toj fazi parničnog postupka, pri tom favorizujući načelo ekonomičnosti, te načelo hitnosti parničnog postupka, zbog čega je u tom slučaju zakonodavac ostavio samo dvije mogućnosti суду za postupanje, i to mogućnost donošenja presude zbog propuštanja ili mogućnost odbijanja tužbenog zahtjeva, bez daljeg vođenja postupka i raspravljanja u slučaju očigledne neosnovanosti tužbenog zahtjeva.

U slučaju kada su ispunjene prethodne pretpostavke, i to pretpostavka da je tužitelj u tužbi zahtijevao donošenje presude zbog propuštanja, te pretpostavka da tuženi nije dostavio odgovor na tužbu, a tužbeni zahtjev nije očigledno neosnovan, jedini mogući način na koji sud može postupiti, jeste da donese presudu zbog propuštanja, u protivnom, svako drugačije postupanje suda je nezakonito.²⁵ U tom slučaju zakonodavac nije ostavio mogućnost суду da zakaže i održi pripremno ročište i glavnu raspravu, jer ishod toka postupka je poznat još u fazi dostave tužbe na odgovor, a što bi za posljedicu imalo nepotrebno maltretiranje parničnih stranaka. Naime onaj zahtjev koji je očigledno neosnovan, takav ostaje nepromijenjen i nakon eventualnog vođenja postupka, bez obzira na vrstu i obim dokaza na kojim se temelji u toku parničnog postupka.

5. Pravne posljedice pasivnog držanja tuženog u uporedno pravnim sistemima

Za razliku od pravnog pristupa koji je prihvaćen u Bosni i Hercegovini, kojim se pasivnost tuženog zbog nedostavljanja odgovora na tužbu smatra kao priznanje tužbenog zahtjeva, osim ukoliko je takav tužbeni zahtjev očigledno

²⁵ Kantonalni sud u Mostaru , broj 580 Ps 901694 od 02.04.2008, Domaća i strana sudska praksa , broj 2008/28, str. 36 – 37.

PRAVNE POSLJEDICE PASIVNOG DRŽANJA TUŽENOG
NAKON PODNOŠENJA TUŽBE SA POSEBNIM OSVRTOM NA ZAKONSKA RJEŠENJA
U BOSNI I HERCEGOVINI

neosnovan, pitanje pasivnosti tuženog zbog nedostavljanja odgovora na tužbu u Republici Hrvatskoj je na drugačiji način zakonom uređeno.²⁶ Zakonom o parničnom postupku Republike Hrvatske je propisano, da kada je tuženi ostao pasivan na način da nije dostavio odgovor na tužbu, i pored takve pasivnosti tuženog, odlučno je pitanje osnovanosti tužbenog zahtjeva, koja osnovanost treba da proizilazi iz činjenica navedenih u tužbi. U skladu sa zakonskim rješenjem koje je prihvaćeno u Bosni i Hercegovini, sud se ne bavi pitanjem osnovanosti tužbenog zahtjeva, nego isključivo bazira samo na utvrđenje eventualnog postojanja činjenica koje bi tužbeni zahtjev činile očigledno neosnovanim, jer je osnovanost tužbenog zahtjeva prepostavka.

Za razliku od pravnog pristupa kakav je u Bosni i Hercegovini, u Republici Hrvatskoj, kod donošenja presude zbog propuštanja, postoji kumulacija uvjeta. Prvi uvjet se odnosi na nedostavljanje odgovora na tužbu od strane tuženog, a drugi uvjet se odnosi na utvrđenje odlučne činjenice od strane suda, da li je tužbeni zahtjev osnovan, te da činjenice na kojim se temelji tužbeni zahtjev nisu u protivnosti sa dokazima koje je sam tužitelj podnio ili sa činjenicama koje su općepoznate. Sud neće donijeti presudu zbog propuštanja ako nađe da je riječ o zahtjevu kojim stranke ne mogu raspolagati.²⁷ U skladu sa zakonskim rješenjima Republike Hrvatske, pored toga što je tuženi bio pasivan prilikom dostavljanja tužbe na odgovor, na način da je propustio dostaviti odgovor na tužbu kojim bi osporio tužbeni zahtjev, a tužbeni zahtjev nije očigledno neosnovan, navedena pasivnost tuženog u Republici Hrvatskoj nije dovoljna prepostavka za donošenje presude zbog propuštanja nego je potrebno da sud prije donošenja presude zbog propuštanja utvrdi i osnovanost tužbenog zahtjeva.

Polazeći od prepostavke da svojom pasivnošću tuženi ne želi da osporava tužbeni zahtjev tužitelja, odnosno ne želi da uzme učešće u toku parničnog postupka, te uzimajući u obzir činjenicu da se parnični postupak ne temelji na načelu materijalne istine, sasvim logičnim se ima izvesti zaključak da se takva pasivnost tuženog ima smatrati priznanjem tužbenog zahtjeva, pa bi svako dalje vođenje postupka bilo u suprotnosti sa izraženim stavom tuženog, vodilo njegovom odgovlašenju i stvaranju nepotrebnih troškova na teret tuženog. Zbog prethodno istaknutog, zakonsko rješenje kakvo je u Bosni i Hercegovini kojim se pasivnost tuženog smatra priznanjem tužbenog zahtjeva, sa izuzetkom navedenog pravnog pravila samo u slučaju očigledne neosnovanosti tužbenog zahtjeva, je

²⁶ Zakon o parničnom postupku Republike Hrvatske „SL SFRJ 4/77, 36/77, 6/80, 36/80, 43/82, 69/82, 58/84, 74/87, 57/89, 20/90, 27/90, 35/91, i NN 53/91, 91/92, 58/93, 112/99, 88/01, 117/03, 88/05, 02/07, 84/08, 96/08, 123/08, 57/11, 148/11, 25/13, 89/14, 70/19.

²⁷ Član 331.b Zakona o parničnom postupku Republike Hrvatske – ZPP RH „Narodne novine Republike Hrvatske“ broj 53/91, 91/92 91/92, 58/93, 112/99, 88/01, 117/03, 88/05, 22/07, 84/08, 96/08, 123/08, 57/11, 148/11, 25/13, 89/14, 70/19

mnogo prihvatljivije rješenje u odnosu na zakonsko rješenje kakvo postoji u Republici Hrvatskoj. Zakonskim rješenjem kakvo je u Bosni i Hercegovini polazi se od pretpostavke da ukoliko tuženi, dopuštenim pravnim sredstvima, osporava tužbeni zahtjev, na taj način sprječava donošenje presude zbog propuštanja, u protivnom ukoliko je izostalo osporavanje tužbenog zahtjeva od strane tuženog, sud će poći od pretpostavke da je tužbeni zahtjev osnovan, osim ukoliko sud utvrdi da je takav tužbeni zahtjev očigledno neosnovan. U konkretnom slučaju do punog izražaja dolazi načelo afirmativne litiskontestacije, te načelo ekonomičnosti parničnog postupka, u kom slučaju se izbjegavaju nepotrebni parnični troškovi te odgovlačenje toka parničnog postupka.

Za razliku od Bosne i Hercegovine i Hrvatske, Republika Srbija je na bitno drugačiji način uredila pravne posljedice pasivnog držanja tuženog nakon dostavljanja tužbe na odgovor. U skladu sa postojećim zakonskim rješenjima kakva su u Srbiji, pasivnost tuženog uvijek, uz određene uvjete, ima za posljedicu donošenje presude zbog propuštanja, jer kao preduvjet za donošenje presude zbog propuštanja nije od značaja hoće li tužitelj predložiti donošenje presude zbog propuštanja, nego je odlučno hoće li tuženi nakon što mu tužba bude dostavljena ostati pasivan ili neće. U slučaju pasivnog držanja tuženog, to jest njegovog neosporavanja tužbenog zahtjeva, sud će donijeti presudu zbog propuštanja. U skladu sa postojećim odredbama Zakona o parničnom postupku Republike Srbije²⁸, ukoliko tuženi ne podnese odgovor na tužbu u određenom roku, sud donosi presudu kojom usvaja tužbeni zahtjev (presuda zbog propuštanja). Preduvjet donošenja presude zbog propuštanja je da je tuženom uredno dostavljena tužba sa poukom o posljedicama propuštanja, da činjenice na kojima se zasniva tužbeni zahtjev nisu u suprotnosti sa dokazima koje je sam tužilac podnio ili sa činjenicama koje su općepoznate, da osnovanost tužbenog zahtjeva proizlazi iz činjenica navedenih u tužbi, da ne postoji općepoznate okolnosti iz kojih proizlazi da su tuženog spriječili opravdani razlozi da odgovori na tužbu.²⁹

Također Zakon o parničnom postupku Crne Gore³⁰ pitanje donošenja presude zbog propuštanja nije uvjetovao isticanjem zahtjeva od strane tužitelja za donošenjem takve presude. Naime u konkretnom slučaju, ukoliko tuženi u zakonskom roku ne dostavi odgovor na tužbu, bez obzira da li je tužitelj predlagao ili ne, sud će pod određenim uvjetima donijeti presudu kojom usvaja tužbeni zahtjev (presuda zbog propuštanja), ukoliko je tuženom uredno dostavljena tužba na odgovor, ukoliko se ne radi o zahtjevu kojim stranke ne mogu raspolagati,

²⁸ Zakon o parničnom postupku Republike Srbije – ZPP R Srbije , „Sl. glasnik RS”, br. 72/2011, 49/2013 - odluka US, 74/2013 - odluka US, 55/2014, 87/2018 i 18/2020)

²⁹ Član 350. ZPP-a R. Srbije

³⁰ Zakon o parničnom postupku Republike Crne Gore - ZPP CG, „Sl. list RCG”, br. 22/2004, 28/2005 - odluka US i 76/2006 i „Sl. list CG”, br. 47/2015 - dr. zakon, 48/2015, 51/2017, 75/2017 - odluka US, 62/2018 - odluka US, 34/2019 i 42/2019 .

PRAVNE POSLJEDICE PASIVNOG DRŽANJA TUŽENOG
NAKON PODNOŠENJA TUŽBE SA POSEBNIM OSVRTOM NA ZAKONSKA RJEŠENJA
U BOSNI I HERCEGOVINI

ukoliko osnovanost tužbenog zahtjeva proizilazi iz činjenica koje su navedene u tužbi, ukoliko činjenice na kojima se zasniva tužbeni zahtjev nisu u suprotnosti sa dokazima koje je dostavio sam tužilac ili s činjenicama koje su općepoznate.³¹ Zakonsko rješenje kakvo je u prihavčeno Zakonom o parničnom postupku Republike Srbije, te Zakonom o parničnom postupku Crne Gore, može se posmatrati kao dobro rješenje koje u potpunosti odražava stav parničnih straka, a istovremeno sprječava nepotrebno odgovlačenje toka parničnog postupka, što i jeste cilj i svrha zakona.

Pitanje dostave tužbe na odgovor i donošenja presude zbog propuštanja, te presude zbog izostanka, u uporedno pravnim sistemima riješeno je na različite načine. Austrijski procesni zakonik (u daljem tekstu „AZPO“³²), stekao je opće priznanje kao jedan od najsavršenijih modernih parničnih postupaka. O presudi zbog izostanka i presudi zbog propuštanja kao i o propuštanju u građanskom parničnom postupku općenito, u Austriji devedesetih godina 19. i početkom 20. vijeka, nastala je opsežna procesnopravna literatura, a posebno su se isticali radovi dvaju istaknutih austrijskih procesualista, Polaka i Sperla. Austrijsko procesno pravo predviđa mogućnost donošenja tri vrste presuda zbog pasivnosti stranaka: presudu zbog izostanka tužitelja ili tuženika s prvoga ročišta (par. 396.), presudu zbog propuštanja pravovremenog odgovora na tužbu (par. 398.) i presudu zbog izostanka jedne od stranaka s nekog kasnijeg ročišta (par. 399.). Što se presude zbog propuštanja davanja odgovora na tužbu tiče, ako tuženi ne dostavi na vrijeme odgovor na tužbu, tužitelj može predložiti da se o glavnoj stvari doneše presuda zbog propuštanja (*Versaumnis der Klagebeant Wortung*) u postupku predviđenom za donošenje presude zbog izostanka iz par. 396. AZPO-a. Tuženi odgovor na tužbu može podnijeti i nakon propuštenog roka, sve dotle dok tužitelj ne postavi prijedlog za donošenje zbog propuštanja. Zakašnjeli odgovor mora se zaprimiti do dana podnošenja zahtjeva za donošenje presude zbog propuštanja, ali ne i na sam dan kada je prijedlog podnesen. Njemački parnični postupak (*Zivilprozessordnung* - dalje „DZPO“) predviđa mogućnost donošenja presude zbog izostanka kao i presude zbog propuštanja. Kada je u pitanju presuda zbog izostanka u pisanim pred-postupku ukoliko tuženi suprotno par. 276/1. DZPO-a nije pravodobno istakao da osporava tužbeni zahtjev, sud će na zahtjev tužitelja donijeti odluku, bez održavanja usmene rasprave (*Die Erklärung des Beklagten noch eingeht*), odnosno donijeti takozvanu presudu zbog izostanka u pisanim pred-postupku (*das versauminisurteil im schriftlichen Vorverfahren* par. 331/3.). Nakon dostave tužbe tuženom, ukoliko tuženi ne izjavi svoju namjeru osporavanja tužbenog zahtjeva, tada se na tužiteljev zahtjev donosi presuda zbog propuštanja, bez održavanja usmene rasprave. Pitanje donošenja presude zbog

³¹ Član 339. Zakona o parničnom postupku R CG.

³² Gesetz vom 1.8.1895, RGBI 113 über das gerichtliche Verfahren in burgerlichen Rechtstreitigkeiten (Zivilprozesordnung)

propuštanja u Sloveniji, kao i sam parnični postupak, je uređeno Zakonom o pravednem postupku.³³ Pomenuti Zakon propisuje donošenje presude zbog propuštanja (*Zamudna sodba*) koju sud donosi zbog nedostavljanja odgovora na tužbu.³⁴ Ovdje je također bitno istaći da je u svim parničnim postupcima prethodno navedenih zemalja predviđena sankcija za pasivnost parničnih stranaka, bilo presudom zbog propuštanja zbog pasivnosti tuženog i njegovog nedostavljanja odgovora na tužbu, bilo donošenjem presude zbog izostanka zbog pasivnog držanja parničnih stranaka u toku parničnog postupka.

6. Pravne posljedice pasivnog držanja tuženog kada tužitelj nije predložio donošenje presude zbog propuštanja

Nakon dostavljanja tužbe na odgovor tuženom, isti ima mogućnost da se izjasni da li osporava ili priznaje postavljeni tužbeni zahtjev. Iстicanje prigovora, s namjerom da sud odbije tužbeni zahtjev jer je neosnovan, označava se kao upuštanje tuženika u meritorno raspravljanje o glavnoj stvari.³⁵ Od trenutka kad se tuženi upusti u parnicu, postoje dva zahtjeva za presudu različite sadržine, tužiočev i tuženikov.³⁶ I tužitelj i tuženi zahtijevaju od suda da usvoji njihov zahtjev. Dakle postoji zahtjev tužioca da se njegov tužbeni zahtjev usvoji kao osnovan i zahtjev tuženog da sud odbije tužbeni zahtjev tužioca kao neosnovan. Kao što je za tužioca aktivna procesna radnja podnošenje tužbe, tako je za tuženog aktivna procesna radnja odgovor na tužbu.³⁷ Od trenutka kad se tuženi upusti u predmet raspravljanja i ospori tužbeni zahtjev do izražaja dolazi načelo kontradiktornosti.³⁸ Od tog momenta sud će raspravljati o dva kontradiktorna zahtjeva koji jedan drugog isključuju. Prethodno istaknuto odnosi se na pravne situacije u kojim se tuženi upušta u raspravljanje, zauzima aktivnu ulogu u parničnom postupku i na taj način osporava tužbeni zahtjev.

Također moguć je i drugi način držanja tuženog nakon dostavljanja tužbe na odgovor u kojoj tužitelj nije predložio donošenje presude zbog propuštanja.

³³ Zakon o pravednem postopku Republike Slovenije - ZPP RSlovenije „objavljen u Radnom listu“, broj 26/99 od 15.04.1999. godine.

³⁴ Član 318. ZPP R. Slovenije.

³⁵ S. Triva, *Gradansko parnično procesno pravo*, 3. prerađeno i dopunjeno izd., Narodne novine, Zagreb 1978, . 333.

³⁶ G. Stanković, *Gradansko procesno pravo* Pravni fakultet u Nišu 2010, 366

³⁷ R. Momčilović, *O uslovima za donošenje presude zbog propuštanja u parničnom postupku Republike Srpske*, Godišnjak Pravnog fakulteta u Banjoj Luci , broj XXIX – 2005 , 145.

³⁸ Načelo kontradiktornosti podrazumijeva pravo obje stranke u postupku da budu saslušane te da im se na taj način da mogućnost da se izjasne o tvrdnjama i navodima druge stranke (*audiatur et altera pars*- treba saslušati i drugu stranu). Dakle, ovo načelo pruža pravo na pravednu odbranu i iznošenje svojih činjeničnih navoda i dokaza prije donošenja sudske odluke.

PRAVNE POSLJEDICE PASIVNOG DRŽANJA TUŽENOG
NAKON PODNOŠENJA TUŽBE SA POSEBNIM OSVRTOM NA ZAKONSKA RJEŠENJA
U BOSNI I HERCEGOVINI

Istražujući pravni položaj tuženog u situaciji kada se drži pasivno, to jest kada u zakonom propisanom roku ne dostavi odgovor na tužbu, a tužitelj nije predložio donošenje presude zbog propuštanja, dilema je kakva je pravna sudbina tuženog kada po dostavljenoj tužbi ostaje pasivan, propuštajući sve dopuštene pravne radnje za osporavanje tužbenog zahtjeva, a uporedo s tim, tužitelj nije predložio donošenje presude zbog propuštanja. U dатој situaciji držanje tuženog je istovjetno držanju tuženog kada je predloženo donošenje presude zbog propuštanja, međutim u konkretnom slučaju, pravni položaj tuženog je posljedično znatno drugačiji u odnosu na pravni položaj tuženog u postupku u kojem je predloženo donošenje presude zbog propuštanja.

U situaciji kada tuženi nakon dostave tužbe na odgovor ostane pasivana a tužitelj je predložio donošenje presude zbog propuštanja, kao što je prethodno obrazloženo, u tom slučaju pasivnost tuženog smatra se prećutnim priznanjem tužbenog zahtjeva i na taj način se stiču prepostavke za donošenje presude zbog propuštanja. U drugoj situaciji, kada tužitelj ne predloži donošenje presude zbog propuštanja, a pravni položaj tuženog ostao isti, tako što se drži pasivno ne sporeći tužbeni zahtjev, može se smatrati da tuženi ne želi da učestvuje u toku postupka, u tom slučaju u skladu sa zakonskim rješenjima kakva su u Bosni Hercegovini izostaje mogućnost donošenja presude zbog propuštanja, i to samo iz razloga što tužitelj nije zahtijevao donošenje takve presude. Međutim, bez obzira što tuženi nije osporio tužbeni zahtjev, u tom slučaju, kao jedino dopušteno rješenje, preostaje vođenje parničnog postupka.

Kada je tuženi pasivan, to jest kada je propustio dostaviti odgovor na tužbu i na taj način osporiti tužbeni zahtjev, a tužitelj nije zahtijevao donošenje presude zbog propuštanja, prema postojećim zakonskim rješenjima u Bosni i Hercegovini, tuženi na taj način mimo njegove volje je prisiljen na učešće u parničnom postupku, odnosno pasivno držanje tuženog ne smatra se kao njegovo priznanje tužbenog zahtjeva, kao što je to slučaj kod donošenja presude zbog propuštanja, iako je pravni položaj tuženog ostao isti. Obzirom da je odnos tuženog u konkretnom slučaju prema tužbi i prema parnici identičan, a pravne posljedice takve pasivnosti tuženog su bitno različite, navedeno upućuje na potrebu detaljnijeg istraživanja pravnog položaja tuženog, kako u situaciji kada tužitelj predlaže donošenje presude zbog propuštanja, tako i u drugoj situaciji kada je takav prijedlog od strane tužitelja izostao, a pod pretpostavkom da je tuženi i u jednom i u drugom slučaju ostao pasivan. U situaciji kada tuženi ne dostavi odgovor na tužbu a tužilac nije predložio donošenje presude zbog propuštanja, postojeće zakonsko rješenje u Federaciji Bosne i Hercegovine kao i u Republici Srpkoj, kao jedinu mogućnost, ostavlja sudu zakazivanje pripremnog ročišta, međutim, evidentno je da u toj situaciji tuženi još uvijek nije osporio tužbeni zahtjev, što je uslov za nastanak spornog odnosa među subjektima građanskopravnog spora, te uopće vođenja parničnog postupka. Iz prethodno navedenog može se izvesti

zaključak da odlučnu činjenicu, da li će se voditi parnični postupak ili će sud bez raspravljanja donijeti presudu zbog propuštanja, opredjeljuje pravni položaj i držanje tužitelja, u smislu da li će predložiti donošenje presude zbog propuštanja ili neće, što je u konkretnom slučaju veoma loše rješenje, obzirom da tuženi se nije upustio u raspravljanje niti je osporio tužbeni zahtjev.

Za opredjeljenje pravnog položaja tuženog, te obima prava i obaveza koja mu pripadaju, način držanja tužitelja ne bi smio biti od odlučnog značaja, kako je to sada slučaj. Odnosno, ne bi smjelo biti od odlučnog značaja hoće li tužitelj predložiti donošenje presude zbog propuštanja ili neće, nego bi kao odlučna činjenica trebao biti uzet u obzir pravni položaj tuženog i njegovo držanje prema tužbi i postavljenom tužbenom zahtjevu, i to u smislu da li tuženi spori ili ne spori takav tužbeni zahtjev. Stoga zakonsko rješenje koje propisuje vođenje parničnog postupka u slučaju propuštanja tužitelja da predloži donošenje presude zbog propuštanja, u situaciji kada tuženi ne dostavi odgovor na tužbu, ne predstavlja dobro rješenje i isto je suprotno načelima na kojim se zasniva pravno pravilo koje opredjeljuje položaj tuženog kod donošenja presude zbog propuštanja, te se na taj način ima smatrati nepovoljnim po tuženog u pogledu njegovog odnosa prema tužbenom zahtjevu.

Ukoliko podemo od prepostavke da tuženi svojim nedostavljanjem odgovora na tužbu, odnosno svojom pasivnošću, ne osporava tužbeni zahtjev tužitelja, zaista se postavlja pitanje ima li smisla voditi dalji postupak, te na taj način stvarati nepotrebne troškove tuženom samo zato što tužitelj nije predložio donošenje presude zbog propuštanja kojom se okončava parnični postupak. Postojeće zakonsko rješenje u Bosni i Hercegovini ostavlja mogućnost i određene zloupotrebe toka parničnog postupka, na način da tužilac u situaciji kada je vrlo izvjesno da je tužbeni zahtjev osnovan, ne predlaže donošenje presude zbog propuštanja kako bi na taj način izdejstvovao vođenje parničnog postupka iako tuženi nije doslovio odgovor na tužbu, odnosno iako je bio pasivan, a sve sa ciljem kako bi pored uspjeha u sporu tužitelj naplatio i što veće troškove postupka. U pravilu, kada tuženi izostane sa pripremnog ročišta ili prvog ročišta za glavnu raspravu, a prije toga nije osporio tužbeni zahtjev, sud u toj situaciji bez dokazivanja uzima za činjeničnu podlogu svoje meritorne odluke činjenične tvrdnje na kojima prisutni tužitelj temelji svoj zahtjev.³⁹ U jednom dijelu pravne znanosti ovo pravilo shvaćeno je kao izražaj načela tzv. afirmativne litiskontestacije, kao prepostavka da tuženi priznaje činjenice iznesene u tužbi.⁴⁰ Tada sud postupa kao da je tuženi prisutan i priznaje činjenične navode protivnika, ali osporava tužbeni zahtjev.⁴¹

³⁹ J. Čizmić, „Presuda zbog izostanka u građanskom parničnom postupku“, doktorska disertacija, Pravni fakultet Split, 2001, 10 .

⁴⁰ S. Zuglia/ S. Triva, „Marginalije uz tzv. presudu zbog izostanka,“ ZPFZG”, 10, 1960, br. 3 - 4, 108.

⁴¹ V. Poznić: *Građansko procesno pravo*, Savremena administracija, Beograd 1989., 272.

PRAVNE POSLJEDICE PASIVNOG DRŽANJA TUŽENOG
NAKON PODNOŠENJA TUŽBE SA POSEBNIM OSVRTOM NA ZAKONSKA RJEŠENJA
U BOSNI I HERCEGOVINI

Institut presude zbog izostanka u našem pravnom poretku se temelji na presumiranom prešutnom priznanju svih činjeničnih navoda iz tužbe, ali ne i tužbenog zahtjeva. Ima autora koji ne dijele takvo mišljenje. Tako, npr. Radoman smatra da na temelju šutnje tuženog, njegova nedolaska na raspravu, njegova neodgovaranja na tužbu, njegova nepuštanja u raspravljanje po tužbi, sud treba izvesti zaključak da je tuženi priznao tužbu i pristao na tužbeni zahtjev.⁴² Uzimajući u obzir sve prethodno istaknuto, u situaciji kada se tuženi pasivno drži na način da i pored upozorenja od strane suda propusti dostaviti odgovor na tužbu, mišljenja sam da se takvo propuštanje treba posmatrati na isti način kao i kod pravnog položaja tuženog kod donošenja presude zbog propuštanja, na takav pravni položaj tuženog potrebno je primjeniti načelo afirmativne litiskontestacije, to jest takvo pasivno držanje tuženog treba se smatrati prečutnim priznanjem tužbenog zahtjeva, a sve radi izbjegavanja nepotrebnog vođenja parničnog postupka jer tuženi nije uopće osporio tužbeni zahtjev, a sve u cilju sprječavanja stvaranja nepotrebnih troškova postupka koji u konačnici će pasti na teret tuženog koji se najčešće i u daljem toku postupka neće upustiti u raspravljanje, te u konačnici radi sprečavanja zloupotrebe toka parničnog postupka od strane tužitelja.

Republika Hrvatska je na bitno drugačiji način uredila pitanje pasivnosti tuženog u situaciji ne dostavljanja odgovora na tužbu kada tužitelj nije predložio donošenje presude zbog propuštanja. Naime, prema zakonskim rješenjima Republike Hrvatske, ukoliko tuženi ne ospori tužbeni zahtjev, a tužitelj nije predložio donošenje presude zbog propuštanja, sud će u tom slučaju donijeti presudu zbog izostanka. U konkretnom slučaju kada tuženi ne dođe na pripremno ročište do njegova zaključenja ili na prvo ročište za glavnu raspravu ako pripremno ročište nije održano, ili ako dođe na ta ročišta, ali se neće upustiti u raspravljanje ili se udalji sa ročišta, a ne ospori tužbeni zahtjev, sud će na prijedlog tužitelja ili po službenoj dužnosti donijeti presudu kojom se prihvata tužbeni zahtjev (presuda zbog izostanka), uz uvjet da je tuženi prethodno bio uredno pozvan, da tuženi nije podneskom osporio tužbeni zahtjev, da osnovanost tužbenog zahtjeva proizlazi iz činjenica navedenih u tužbi, ako činjenice na kojima se temelji tužbeni zahtjev nisu u protivnosti s dokazima koje je sam tužitelj podnio ili s činjenicama koje su općepoznate, te ako ne postoje općepoznate okolnosti iz kojih proizlazi da su tuženika spriječili opravdani razlozi da dođe na ročište.⁴³

⁴² D. Radoman, *Ćutanje kao osnov prepostavki*, "GAKV", 10, 1961., br. 5, str. 5-6. Tako i Markićević, A., *Priznanje činjenica i priznanje tužbenog zahtjeva*, "GAKV", 10, 1961, br. 7, 14. Slična stajališta možemo naći i u nekim sudskim presudama i pravnoj teoriji. - Presudom zbog izostanka sud odlučuje o tužbenom zahtjevu koji je tužitelj postavio u tužbi. Okružni sud Zagreb, Gž - 300/84. od 20. 3. 1984, Informacija, br. 14/78. - Institut presude zbog izostanka temelji se na presumpciji da tuženik svojom pasivnošću priznaje tačnost činjeničnih navoda tužbe i osnovanost samog tužbenog zahtjeva. Okružni sud u Dubrovniku, Gž- 9/85. od 31. 1. 1985, objavljena u "PSP", br. 28/85, str. 94.

⁴³ Član 332. ZPPRH

Donošenjem presude zbog izostanka sud meritorno rješava spor, a odluka ima snagu izvršne isprave.⁴⁴ Zakonskim rješenjem kakvo je u Republici Hrvatskoj do punog izražaja dolazi načelo ekonomičnosti postupka, načelo neposrednosti, načelo kontradiktornosti, a istovremeno se onemogućava bespotrebno odugovlačenje toka parničnog postupka, te se na taj način sprečava stvaranje nepotrebnih troškova na teret tuženog u situaciji kada tuženi ne ospori tužbeni zahtjev. Može se primijetiti da pravno rješenje kakvo je u Republici Hrvatskoj, prepostavku u pogledu donošenja presude zbog izostanka, tretira na isti način kao i prepostavku za donošenje presude zbog propuštanja, u smislu da za dalje raspravljanje, odlučno je držanje tuženog prema tužbenom zahtjevu, da li isti spori ili ne spori tužbeni zahtjev, a ne držanje tužitelja u smislu hoće li predložiti donošenje presude zbog propuštanja ili neće, koja odlučna činjenica u pogledu daljeg vođenja postupka je sasvim logična i kao takva predstavlja odraz stvarne volje tuženog prema tužbenom zahtjevu.

U skladu sa postojećim odredbama Zakona o parničnom postupku Republike Srbije ukoliko je tuženom tužba na odgovor dostavljena prvi put zajedno sa pozivom na pripremno ročište, a tuženi je ostao pasivan na način da je propustio pristupiti na zakazano pripremno ročište ili na prvo ročište za glavnu raspravu ako pripremno ročište nije održano ili ako dođe na ročišta, ali neće da se upusti u raspravljanje i ne ospori tužbeni zahtjev, sud će donijeti presudu kojom se usvaja tužbeni zahtjev (presuda zbog izostanka), pod pretpostavkom da je tuženi uredno pozvan, da tuženi nije podneskom osporio tužbeni zahtev, da osnovanost tužbenog zahteva proizlazi iz činjenica navedenih u tužbi, da činjenice na kojima se zasniva tužbeni zahtev nisu u suprotnosti sa dokazima koje je sam tužilac podnio ili sa činjenicama koje su opštepozнате, te da ne postoje opštepozнате okolnosti zbog kojih tuženi nije mogao da dođe na ročište.⁴⁵ Također može se konstatovati da i zakonsko rješenje kakvo je u Srbiji, na sličan način tretira položaj tuženog kako je to rješeno u Republici Hrvatskoj na način da za dalje raspravljanje je odlučno držanje tuženog prema tužbenom zahtjevu, da li isti spori ili ne spori tužbeni zahtjev, a ne držanje tužitelja u smislu hoće li predložiti donošenje presude zbog propuštanja ili neće.

⁴⁴ Presuda zbog izostanka nije samo ona presuda kojom se usvaja tužbeni zahtjev, nego svaka presuda kojom se o tužbenom zahtjevu meritorno odlučuje polazeći od pretpostavke da tuženik svojim izostankom priznaje činjenice navedene u tužbi. Više o tome - S . Zuglia, *Gradanski parnični postupak FNRJ* , Zagreb, 1957, . 441.

⁴⁵ Član 351. ZPP-a Republike Srbije.

7. Prijedlog mogućeg načina uređenja pravnog položaja tuženog nakon podnošenja tužbe u Bosni i Hercegovini - *de lege ferenda*

Obzirom da u Bosni i Hercegovini parnični postupci se temelje na načelu afirmativne litiskontestacije, gdje se kod donošenja presude zbog propuštanja polazi od pretpostavke da se pasivnost tuženog ima smatrati priznanjem tužbenog zahtjeva, sa izuzetkom ukoliko je tužbeni zahtjev očigledno neosnovan, u cilju postizanja pune ravnopravnosti parničnih stranaka u toku parničnog postupka, istovjetno pravno pravilo potrebno je primijeniti i u situaciji kad je tuženi ostao pasivan, na način što je propustio dostaviti odgovor na tužbu, a tužitelj nije predložio donošenje presude zbog propuštanja. U situaciji kada tuženi ne dostavi odgovor na tužbu, a tužitelj propusti predložiti donošenje presude zbog propuštanja, u tom slučaju nameće se prihvatljivo rješenje da sud zakaže pripremno ročište na koje bi pozvao tužitelja i tuženog, kako bi se na taj način dala još jedna prilika tuženom, ukoliko je slučajno propustio dostaviti odgovor na tužbu, da u daljem toku postupka ospori tužbeni zahtjev, pa ukoliko bi tuženi bez opravdanog razloga izostao i sa pripremnog ročišta, takav izostanak tuženog imao bi se smatrati kao nezainteresovanost tuženog za njegovim učešćem u postupku, u tom slučaju po načelu afirmativne litiskontestacije stekle bi se potrebne pretpostavke da sud bez daljeg raspravljanja doneše presudu zbog izostanka, osim u slučaju ukoliko je tužbeni zahtjev očigledno neosnovan.

Tako uređen pravni položaj tuženog, bio bi mnogo bolji, u odnosu na postojeća zakonska rješenja u Bosni i Hercegovini, iz razloga što bi se na taj način spriječilo nepotrebno stvaranje dodatnih troškova kao što su zakonske zatezne kamate te troškovi postupka koji u konačnici padaju na teret tuženog koji nije na bilo koji način osporio tužbeni zahtjev. Također ovakvim načinom uređenja pravnog položaja tuženog koji u toku postupka se drži pasivno bila bi spriječena i mogućnost zloupotrebe toka parničnog postupka od strane tužitelja i na kraju izbjeglo bi se nepotrebno odugovlačenje toka parničnog postupka.

8. Zaključak

U cilju postizanja jednakog pravnog položaja tuženog koji je propustio dostaviti odgovor na tužbu u slučaju kada je tužitelj predložio donošenje presude zbog propuštanja, u odnosu na pravni položaj tuženog u slučaju kada je tužitelj propustio predložiti donošenje presude zbog propuštanja, a tuženi na isti način ostao pasivan tako što je propustio dostaviti odgovor na tužbu, kao mogući prijedlog zakonskog rješenja *de lege ferenda* neophodno je zakonski urediti parnični postupak, na način da, ukoliko tuženi propusti dostaviti odgovor na tužbu, te na taj način ne ospori tužbeni zahtjev tužitelja, u tom slučaju potrebno je zakonom

propisati mogućnost donošenja presude zbog izostanka kako je to i predloženo u ovom radu, jer u suštini takva presuda nije ništa drugo nego rezultat stvarne volje tuženog koju je ispoljio svojim pasivnim držanjem i pasivnim odnosom u toku parničnog postupka. Predloženim načinom uređenja pravnog položaja tuženog tužitelj ne bi bio u mogućnosti da manipuliše tokom parničnog postupka i na taj način na teret tuženog stvara nepotrebne troškove, a tuženi bi bio doveden u jednak i ravnopravan pravni položaj tako što bi isključivo od držanja tuženog prema tužbenom zahtjevu ovisilo dalje vođenje parničnog postupka, što u konačnici i treba da predstavlja stvarni izraz volje tuženog. Također navedenim načinom uređenja toka parničnog postupka tako okončani parnični postupak bi bio rezultat stvarne volje tuženog, koja se manifestuje u neupuštanju u parničenje niti osporavanje tužbenog zahtjeva, pa je sasvim logično zakonsko rješenje koje je predloženo ovim radom, a koje rješenje u suštini predstavlja posredni izraz volje tuženog. Predloženo zakonsko rješenje bi bilo rezultat stvarne volje tuženog prema tužbenom zahtjevu, a koje bi posljedično obezbjedilo veći stepen ravnopravnosti parničnih stranaka u toku parničnog postupka.

THE LEGAL CONSEQUENCES OF THE RESPONDENT'S PASSIVITY AFTER FILING A LAWSUIT WITH SPECIAL REFERENCE TO LEGAL SOLUTIONS IN BOSNIA AND HERZEGOVINA

Summary

Through this work, the author scientifically investigates the existing way of regulating civil proceedings and the legal status of litigation parties after filing a lawsuit. A special review of the scientific research focuses on the investigation of the legal position of the defendant after the lawsuit is filed, and the legal consequences of him being passive. Through this work, the most optimal model and method of regulating the legal position of the defendant after the filing of the lawsuit, has been scientifically investigated, in cases where the defendant does not enter into litigation by submitting a response to the lawsuit, or takes part in the later course of civil proceedings. Considering that the existing legal solutions in Bosnia and Herzegovina differently regulate the consequences of the defendant being passive at the stage of filing of the claim, the method of regulating the course of the civil procedure in case of passivity of the defendant after the filing of the lawsuit has been scientifically investigated, both in Bosnia and Herzegovina and in the comparative legal systems. Furthermore some solutions were proposed based on a unified approach to the defendants passivity during the civil proceedings, while respecting the principle of affirmative litiscontestation, which was accepted in civil proceedings in Bosnia and Herzegovina.

Keywords: the lawsuit, the filing of the lawsuit, the legal status of the litigants, the passivity of the defendant, the response to the lawsuit.